

Црњански и Тамни Тон Незадовољства

Новосадска „Академска књига“ је дан је од респектабилних издавача последњих година у нас како по значају издатих наслова тако и по естетској провокативности белетристичких дела. У свом одабиру за 2014. годину, она нам доноси и дело „Трагом Црњанског“ Мирка Магарашевића који је је, по структурирању и перспектива из којих аутор прилази и сагледава великог песника, једно од ретких интригантних остварења у овом књижевном тренутку. Песник, критичар, преводилац и есејиста Мирко Магарашевић, пореклом из познате београдске породице, а која је (стицајем околности) била у блиским пријатељским односима са Милошем Црњанским и његовом супругом Видом још с почетка тридесетих година прошлог века, под снажним младалачким утисцима и сећањем на пар сусрета са великим песником, након његовог повратка из дугогодишњег лондонског избеглиштва у Србију (1941 – 1965), после више деценија, објављује књигу „Дубоке оданости“. Фасцинација Црњански, иако траје педесет година, преосећа се и добија на кристализацији. Управо о томе говоре и два сегмента ове књиге, сачињене од текстова објављиваних у текућој периодици. У првome је – кроз четири

спонтана сусрета са великим Писцем (1966, 1970, 1971. и 1973) – дат фризички профил овог српског великана. Сваки од тих сусрета „изблиза“ у младом човеку, касније медицинару и зрелом књижевном ствараоцу, буди узбуђење, оставља „дах незаборавног јер је то привилегија да се буде поред неког ко је већ животно опустошен и сагорео, али чије дело и судбина почињу тек да се митологизују. У другом сегменту, много обимнијем, аутор прати духовни флуид који су-матраистички струји Црњансковим песништвом, и хвата Песников унутрашњи профил меланхолијом настављен.

Црњански се 1966. године, после двадесетогодишњег странствовања, први пут појављује у дому старих пријатеља, такође пречанског порекла. Том приликом, будући аутор ове књиге, у расположењу младалачке „свете напетости“ упамтиће и заувек понети слику уморног лица остарелог Песника, специфични анатомски положај његове доње вилице, маркантни изговор његовог рулајућег „р“, али посебно „сјај песникових очију“ у којима је видео жар живота. Понеће и предаставу о његовим кратким питањима и сведеним исказима којих никад није било много. Ти искази, лишени било каквих ауторових коментара, биће у

Трагом
Црњанског
Мирко
Магарашевић

Мирко Магарашевић се овде показује као писац мере речи, који се чува реторичности и неукусног „гурања“ себе у први план. Он следи суздржаност како Песника, тако оца и мајке. Тиме он имплицира показује да је ипак неко и да много држи до свог грађанског погледа. И док је први део књиге од приватне документарности, са спонтаним залажењем у досад затворене породичне и пријатељске саоднoсе, други план књиге је од критичко-есејистич-

Аутор књиге, на крају, прихвата истину да меланхолија и трагично осећање живота Црњансковог исходи из „неиспуњења“ себе и нагомилане „недовољности“ у себи, и то по семантичкој осни: туђина – завичајност – Београд („изгубљени сан“) – Србија – колектив (национ) – „неоствареност пројектованих идеала“ – осећај „изгубљеног припадништва“ – пролазност – деструисање постојећих вредности – „тескобне слутње“, антиципација

Аутор књиге, на крају, прихвата истину да меланхолија и трагично осећање живота Црњанског исходи из неиспуњења себе и нагомилане недовољности у себи, и то по семантичкој осни

ких текстова (осам их је), отворених, ерудитивних и аналитичких, са изведеним синтезом на самом крају. Заправо, реч је о сегменту у коме М. Магарашевић успоставља унутрашњи профил Црњанског, боље рећи трага за његовом меланхолијом и оним што је – као сублимат песничког дела – увелико генерише. При томе он полази од многих биографија Песника (како у животу тако и у делима); у своја разматрања укључује позната имена неких истраживача, дајући им за право или их оспоравајући.

„ужаса нових“. Стога је, и по повратку у отаџбину 1965, изговарао горке речи и показивао горки осмех, како се каже у књизи. Све су ово семантичка језгра или капсуле у којима су похрањени многи антрополошки смислови Црњанскове egzистентности, али, на емотивном плану, монохроматски обојени. Детерменише их тамни тон незадовољства, празнине и тешке меланхолије.

Књига – за издавача: погодак, за читаоца: ужитак.

Часлав Ђорђевић

